

Mikołaj Stefaniszyn

Wokół zagadnienia transferu w nauczaniu języków obcych

Studia Rossica Posnaniensia 8, 181-191

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIKOŁAJ STEFANISZYN

Poznań

WOKÓŁ ZAGADNIENIA TRANSFERU W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH

1. UWAGI WSTĘPNE

Jednym ze złożonych procesów psychiki ludzkiej jest transfer, którego ukryty mechanizm daje człowiekowi możliwość wykorzystania i przeniesienia pewnych opanowanych wpraw lub czynności na inne czynności identyfikujące się z pierwszą lub do niej podobne.

Zjawisko transferu zostało zaobserwowane przez psychologów już na początku XX wieku, jednakże były to badania fragmentaryczne, nie wychodzące poza obręb psychologii. I dopiero intensywny rozwój podstaw psychologicznych w nauczaniu języków obcych otworzył szerokie horyzonty przed metodyką. Nowe koncepcje i założenia znalazły swoje odzwierciedlenie w powstaniu pokrewnych dyscyplin, takich jak psycholingwistyka czy socjolingwistyka.

Ostatnio zaś niektórzy lingwiści i metodycy, jak np. S. Barchudarov i W. Rosenzweig, są zdania, że metodykę nauczania języków obcych należy rozpatrywać jako gałąź językoznawstwa stosowanego. Nie jest to nowe sformułowanie, albowiem jako pierwszy wysunął taki postulat L. Szerbera. Świadczy to o znaczeniu, jakie zaczyna odgrywać metodyka nauczania, a w niedalekiej przyszłości należy oczekiwać dalszego zbliżenia metodyki z lingwistyką i psychologią, w wyniku czego mogą powstać nowe dyscypliny: lingwometodyka lub lingwopsychometodyka.

Metodyka jako nauka interdyscyplinarna bez powiązania z innymi dziedzinami nauk nie jest w stanie rozwiązać wszystkich problemów występujących w procesie nauczania języków obcych, ponieważ przed metodyką zostały postawione cele i zadania, których całkowite wyjaśnienie pozwoli zgłębić niektóre właściwości komunikatora językowego, szczególnie wzajemne oddziaływanie dwóch funkcjonujących w mózgu komunikatorów językowych — ojczyzkiego i obcego.

Podjęcie kompleksowych badań nad problemem bilingwizmu oraz teorii komunikacji językowej zostało podyktowane faktem uzyskania nader wątpli-

wych rezultatów w nauczaniu języków obcych związanych z wprowadzeniem na szeroką skalę audiowizualnych środków i metod nauczania, mających na celu wyeliminowanie z procesu nauczania wpływu języka ojczystego. Jeszcze do niedawna uważano je za panaceum, obecnie samowystarczalność ich podawana jest w wątpliwość, gdyż zdano sobie sprawę z istnienia szczególnych mechanizmów psychologiczno-językowych, bez zgłębienia których najnowsze osiągnięcia techniczne przynoszą niewspółmiernie małe korzyści. Potwierdza się zdanie L. Szerby, że język ojczysty można wyeliminować z procesu nauczania „... lecz wykorzenienie go ze świadomości uczących się w warunkach szkolnych jest niemożliwe”¹.

Całościowe zbadanie owych mechanizmów psychologiczno-językowych natrafia w dobie obecnej na znaczne trudności związane z niedostatecznym jeszcze poznaniem wyższych czynności kory mózgowej. Niemniej jednak prowadzone są badania poszczególnych procesów, w szczególności zjawiska transferu. Chociaż problem ten nurtuje wielu badaczy, w literaturze poświęconej temu zagadnieniu znajdujemy najczęściej fragmentaryczne wypowiedzi teoretyczne, nie poparte wielostronnymi eksperymentami naukowymi.

W naszych rozważaniach podsumujemy dotychczasowy stan badań nad specyfiką transferu, przeanalizujemy możliwość zastosowania go w nauczaniu języków obcych oraz wyjaśnimy niektóre rozbieżności dotyczące istoty transferu i interferencji.

2. ZJAWISKO TRANSFERU W ŚWIETLE BADAŃ PSYCHOLINGWISTYCZNYCH

Problem transferu już od dłuższego czasu interesuje psychologów oraz psycholingwistów i odgrywa coraz to większe znaczenie w psychologii uczenia się i nauczania.

Większość badaczy jest zgodna co do następującego stwierdzenia: jeżeli wykonujemy jakąś czynność A, a następnie przystępujemy do wykonania czynności B do A podobnej lub z nią identycznej, to przy wykonywaniu czynności B posługujemy się doświadczeniami zdobytymi podczas wykonywania czynności A. Różnice zdań natomiast powstają przy próbie określenia, które z poszczególnych elementów wykonanej czynności A wpływają dodatnio, a które ujemnie na określone elementy wykonywanej czynności B.

Uzależnione to jest od szeregu czynników: pierwszym z nich jest utożsamianie procesu przeniesienia² i jego rezultatu. Sam fakt wystąpienia przeniesienia należy uważać za zjawisko pozytywne w procesie nauczania, nawet

¹ Л. Шерба, *Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики*, Москва—Ленинград 1947, s. 56 (cytat w tłumaczeniu autora).

² W artykule autor używa pojęć „przeniesienie” i „transfer” jako synonimów.

jeśli poszczególne jego przejawy będą negatywne. Udowodniono, iż poliglota lepiej i szybciej opanowuje każdy nowy język w wyniku przenoszenia nabytej wiedzy językowej na opanowywany przedmiot, nawet jeśli w poszczególnych wypadkach znajomość języków pokrewnych jest źródłem błędów³.

Druga przyczyna związana jest z ukrytym charakterem transferu oraz z niedostatecznym zbadaniem wyższych czynności mózgu. Jak wiadomo, proces przeniesienia jest procesem ukrytym psychiki ludzkiej i dla badaczy dostępny jest tylko rezultat, jaki za sobą pociąga fakt wystąpienia transferu.

Należy jednak stwierdzić, że różnorodne zdania i poglądy na występowanie zjawiska transferu nawzajem się dopełniają i dają bardziej wszechstronne pojęcie o charakterze przeniesienia.

Prekursorami, którzy podjęli badania dotyczące transferu, byli psychologowie amerykańscy E. L. Thorndike i D. S. Woodsworth⁴. Stwierdzili oni, że przeniesienie występuje wówczas, jeśli między dwoma czynnościami są identyczne elementy. Wystąpienie punktów stycznych jest tą wewnętrzną przyczyną powodującą powstawanie zjawiska transferu.

Z inną koncepcją przeniesienia wystąpił w kilka lat później psycholog angielski G. Judd⁵. Uważał on, iż zasadniczy wpływ na powstawanie przeniesienia mają uogólnienia, możliwość syntezy pewnych wiadomości. Na przykład znajomość przedmiotu A jest przenoszona na znajomość przedmiotu B dlatego, że człowiek przyswajając sobie wiedzę o przedmiocie A rozwija w sobie zdolność uogólnienia i to właśnie uogólnienie jest wykorzystywane częściowo lub całkowicie w stosunku do zjawiska A i do zjawiska B. G. Judd twierdził, że transfer ma miejsce w tym wypadku, jeśli człowiek uogólnia i wykorzystuje już przyswojoną wiedzę i doświadczenie.

Poglądy Judda na istotę powstawania zjawiska przeniesienia zostały zyczliwie przyjęte przez ogół psychologów i przez długi okres były dominujące.

Teorię psychologa angielskiego rozwijali gestaltyści⁶. Byli oni zdania, że przeniesienie zależy od następujących czynników:

- a) charakteru uogólnień,
- b) możliwości zastosowania uogólnień,
- c) od stopnia rozwoju intelektualnego skierowanego na zastosowanie uogólnień.

Z biegiem czasu psychologowie postaci wyodrębnili transfer innego rodzaju, nazwany przez nich transpozycją. Polega on na tym, że do nowej sytuacji są przenoszone już nie identyczne elementy, ale pewne hierarchiczne uszerego-

---

³ V. Vildomec, *Multilingualism*, The Hague 1951.

⁴ Por. V. Prihoda, *Wstęp do psychologii pedagogicznej*, Warszawa 1961, s. 260.

⁵ Por. И. Китросская, *Некоторые вопросы методики обучения второму иностранному языку*, Москва 1970, s. 3.

⁶ W. Budohoska, Z. Włodarski, *Psychologia uczenia się*, Warszawa 1970, s. 231.

wanie elementów danej sytuacji oraz relacje zachodzące pomiędzy tymi elementami⁷.

Dokonując porównania, należy stwierdzić, że transfer powstający w rezultacie identycznych elementów ma charakter podświadomy, automatyczny i może występować na zasadzie odruchu warunkowego, podczas gdy transfer zwany transpozycją oparty jest na procesach analitycznych, niemechanicznych, związanych z postrzeganiem i analizowaniem pewnych, nie zawsze identycznych zjawisk i elementów.

Kolejny krok w badaniu zjawiska transferu poczynił E. Gibson⁸. W jego mniemaniu istotnym czynnikiem determinującym skuteczność nauczania języków obcych jest ustanowienie dyskryminacji i różnic hierarchicznych między obiektem przyswajaniem a obiektem przyswojonym. Podczas tej czynności transfer pozytywny ma miejsce wtedy, gdy przyswojone różnice są wykorzystywane na kolejnym etapie nauczania; natomiast transfer negatywny może zaistnieć wtedy, kiedy następuje zastosowanie uogólnień z pominięciem etapu dokonania zróżnicowania. Tym samym, w pojęciu E. Gibsona, dokonanie zróżnicowań ma na celu ustanowienie granicy uogólnień, na gruncie których właśnie występuje proces przeniesienia. Z nieco odmienną koncepcją wystąpili behawioryści, dokonując modyfikacji pojęcia transferu. Ich zdaniem, czynnikiem powodującym wystąpienie przeniesienia jest podobieństwo bodźców lub reakcji na te bodźce⁹.

Natomiast B. Underwood¹⁰, przedstawiciel asocjacionizmu doszedł do wniosku, że na etapie upośrednienia związki asocjacyjne wywołują powstawanie przeniesienia. Autor ten zatem podał w wątpliwość wyniki badań swoich poprzedników twierdzących, iż transfer jest rezultatem reakcji uogólniającej.

Wysunięte przez Underwooda przypuszczenie zostało sprawdzone w szeregu doświadczeń przez Ph. Cramera¹¹. Wyniki eksperymentu dowiodły, że związki asocjacyjne wywołują znaczne upośrednienie, a właśnie upośrednienie oparte na związkach asocjacyjnych zwielaokrotnia pozytywny efekt transferu.

Prace Cramera potwierdziły również istniejącą już hipotezę mówiącą o tym, że asocjacyjnie powiązane elementy wywołują upośrednienie asocjacyjne potęgujące zjawisko przeniesienia.

Kontynuując badania naturalnych związków językowych pomiędzy podniętą (bodźcem) i reakcją (odpowiedzią) wyodrębnionych z poszczególnych grup słów. J. Adams i W. Montague¹² wykazali, że naturalne językowe upo-

⁷ Ibid., s. 232.

⁸ Пор. И. Кигросская, op. cit., s. 4.

⁹ Ibid., s. 4.

¹⁰ Ibid., s. 5.

¹¹ Ibid., s. 5.

¹² Ibid., s. 6.

średnienie, nazwane przez nich medium, jest tym silniejsze im więcej asocjacji zachodzi pomiędzy A i B. Eksperymenty I. Richardsona i B. Browna¹³ ujawniły zależność efektywności asocjacji przede wszystkim od wartości znaczeniowej.

Najnowsze badania z zakresu psychologii i fizjologii mowy, podważają asocjacyjny charakter przeniesienia, gdyż dowodzą istnienia specjalnej serii neuronowej będącej autonomiczną siecią związków języków obcych.

Na wyniki tych doświadczeń należy jeszcze poczekać, lecz już teraz można twierdzić, że przyczynią się one do całkowitego wyjaśnienia mechanizmu działania transferu oraz praw nim rządzących.

Przytoczone poglądy i teorie dotyczące wyjaśnienia zjawiska transferu utwierdzają nas w jednym: szczegółowe prawa rządzące przeniesieniem nie są jeszcze znane, a współczesne autorytety psychologiczne stwierdzają wprost, że zjawisko transferu w dalszym ciągu pozostaje dla psychologów mało zrozumiałe. Niektórzy uczeni, jak np. L. A. Jakobovits, przestrzegają przed zbyt dosłownym przenoszeniem rezultatów eksperymentów do różnych sytuacji życiowych, gdyż w tych ostatnich występuje zawsze wiele dodatkowych zmiennych mogących zasadniczo wpłynąć na jakąś cechę transferu występującą w eksperymencie¹⁴.

3. PROBLEM TRANSFERU W PROCESIE OPANOWANIA JĘZYKA OBCEGO

Zagadnienie transferu na stałe weszło już do metodyki nauczania języków obcych, a dalsze badania uwzględniające rolę przeniesienia w przyswojeniu języka obcego będą sprzyjały sprecyzowaniu nowej, bardziej skutecznej metody nauczania. Ważną rolę będzie tutaj odgrywać poznanie i zbadanie poszczególnych rodzajów transferu oraz jego zasadniczych części składowych.

Dokonując analizy poszczególnych czynników powodujących występowanie przeniesienia, na podstawie badań z zakresu psychologii i psycholingwistyki, można wyodrębnić wewnętrzne i zewnętrzne czynniki kształtujące transfer. Do czynników wewnętrznych zaliczamy: podobieństwo opanowywanego materiału, stopień przyswojenia wiadomości, wyrobienie umiejętności i nawyków; czynniki zewnętrzne natomiast stanowią: świadome opanowanie materiału połączone z czynnikami postawy, mającymi znaczny wpływ na proces przeniesienia.

Czynniki owe są częścią osobistego wkładu jednostki w proces opanowania języka obcego. Dotychczas rola czynników postawy była niedoceniana w procesie uczenia się języków, albowiem w mniemaniu amerykańskich lingwistów i metodyków nauczania różnice strukturalne pomiędzy dwoma systemami

¹³ Ibid., s. 6.

¹⁴ W. Marton, *Nowe horyzonty nauczania języków obcych*, Warszawa 1972, s. 109.

językowymi są decydujące i jedynie one powodują powstawanie przeniesienia. I dopiero wnikliwe i wszechstronne badania zjawiska transferu dowiodły, że czynniki postawy odgrywają istotną rolę w procesie nauczania. Jeden typ tych czynników jest związany z pewnymi społecznymi i kulturowymi postawami wspólnymi danej społeczności, jak np. lojalność wobec języka ojczystego, etnocentryzm, emocjonalny stosunek do kultury i społeczeństwa posługującego się opanowywanym przez uczącego się językiem. Drugi rodzaj czynników określających postawę danej jednostki odnosi się do sposobu jej uczenia się i związany jest najczęściej z rolą czynników motywacyjnych. Jest sprawą oczywistą, że czynniki postawy oraz ich oddziaływanie będą uzależnione od konkretnej sytuacji językowej, a wszystkie zabiegi dydaktyczne muszą uwzględniać powyższe elementy. Naturalnie, w tym wypadku, uczenie się języka będzie oparte o świadome procesy analityczno-poznawcze przynoszące efekty w nauczaniu¹⁵.

Na tej podstawie możemy wnioskować, że czynnik podobieństwa odgrywa decydującą rolę w nauczaniu języków obcych i istnieje obiektywnie, niezależnie od konkretnej jednostki i jej osobistego zaangażowania w proces uczenia się. Jak wiadomo, podobieństwo może być formalne i znaczeniowe. Na etapie wypowiedzi ustnych przeniesienie następuje na podstawie podobieństwa formalnego i znaczeniowego. Świadczą o tym błędy powstające w wyniku niewłaściwego programowania wypowiedzi ustnych, zwane błędami znaczeniowymi i błędy powstające w wyniku niewłaściwego sformułowania wypowiedzi, zwane błędami formalnymi.

W Związku Radzieckim przeprowadzono badania¹⁶ dotyczące częstotliwości występowania błędów u poliglotów. Eksperymentalnie ustalono, że stosunek błędów znaczeniowych i formalnych równa się 4 : 1. Badania te utwierdzają nas w przekonaniu, że transfer na zasadzie podobieństwa znaczeniowego występuje na bazie języka ojczystego, natomiast transfer na zasadzie podobieństwa formalnego występuje na bazie pierwszego języka obcego. Świadczy to również o tym, że programowanie wypowiedzi w języku obcym w warunkach braku naturalnego środowiska językowego nieuchronnie prowadzi poprzez etap pośrednictwa języka ojczystego.

Znaczeniowy charakter transferu wskazuje też na to, iż przy wykorzystaniu języka ojczystego należy położyć główny nacisk na znaczenie, a nie na formę.

Taki model nauczania proponują właśnie metodycy radzieccy¹⁷ w swojej

---

¹⁵ Ibid., s. 110.

¹⁶ И. Китросская, op. cit., s. 101.

¹⁷ Zob. E. Haugen, *Language contact*. Actes du VIII Congrès international de linguistes, Oslo 1958; Л. Щерба, *О понятии смешения языков*, t. I, Ленинград 1963; И. Салистра, *Очерки методов обучения иностранным языкам*, Москва 1966; В. Розенцвейг, *О языковых контактах*, „Вопросы языкознания” 1963, nr 1.

teorii etapowego kształtowania czynności umysłowych, według której za podstawę działalności należy przyjąć uświadomienie sobie pewnych faktów w języku ojczystym, następnie przechodzić do wynajdywania ekwiwalentnych znaczeń kontekstualnych w języku obcym i dopiero wtedy może nastąpić porównanie znaczeń poszczególnych form.

Wydaje się, że metoda ta nie jest pozbawiona pewnych racji, bowiem wprowadza świadomy stosunek do opanowywanego materiału, zakładając jednocześnie etapowe nauczanie. Wszystkie te założenia w znacznym stopniu winny wpłynąć na trwałość i skuteczność nauczania języka obcego.

Nie ulega wątpliwości, że transfer w warunkach sztucznego środowiska językowego zależy od stopnia podobieństwa języków, od stopnia przyswojenia języka przez uczącego się oraz od wspomnianych czynników postawy. Transfer w warunkach naturalnego środowiska językowego zależy przede wszystkim od podobieństwa kontaktujących się języków oraz supremacji jednego z nich. W sztucznym środowisku językowym dominujący będzie wpływ języka ojczystego powodujący wystąpienie transferu negatywnego. W tym wypadku impulsem do wystąpienia transferu będzie leksykalno-semantyczne upośrednienie, utożsamianie elementów treściowych obu języków: obcego i rodzimego.

Należy też podkreślić, że charakter przeniesienia jest ściśle uzależniony od etapu nauczania. Na tej podstawie psychologowie wyróżniają transfer proaktywny i retroaktywny. Przeniesienie proaktywne występuje na etapie przyswojenia nowych wiadomości w oparciu o wiedzę już nabytą. Transfer retroaktywny jest bardziej złożony i występuje w chwili reprodukcji nabytych wiadomości przy jednoczesnym działaniu mechanizmów odpowiedzi i zapominania.

Na pierwszym etapie nauczania podobieństwo języków zwielokrotnia efekt pozytywny transferu proaktywnego, jednakże już na następnych etapach to właśnie podobieństwo powoduje zwiększenie efektu negatywnego transferu retroaktywnego.

Podsumowując należy stwierdzić, że w wyniku transferu językowego następuje utożsamianie różnojęzycznych form na podstawie ich semantycznego kodu. Zgodnie z twierdzeniem A. Leontjewa¹⁸, że programowanie wypowiedzi ma charakter ponadjęzyczny, a strona treściowa programu ma charakter znaczeniowy, możemy przyjąć, iż przeniesienie występuje w stadium realizacji gramatycznej wypowiedzi oraz doboru słownictwa. W wyniku tego na etapie programowania gramatyczno-semantycznego ma miejsce utożsamianie systemu pojęciowego języka ojczystego i obcego na zasadzie uniwersalizmu językowego.

Uwzględniając ten fakt możemy przypuszczać, że w niedalekiej przyszłości

---

¹⁸ А. Леонтьев, *Язык, речь, речевая деятельность*, Москва 1969, s. 158.

będą opracowywane odmienne metody nauczania dla języków pokrewnych i niepokrewnych. Takie przewidywania możemy znaleźć w najnowszych publikacjach. Tak np. Jakobovits formułuje hipotezę opartą na przewidywaniu skutków działania transferu. Przypuszcza on, że w przypadku języków niespokrewnionych, takich jak polski i angielski, uczenie się w warunkach współrzędności będzie powodowało mniejszy transfer negatywny, niż uczenie się w warunkach podrzędności; natomiast w przypadku języków pokrewnych, takich jak polski i rosyjski, uczenie się w warunkach podrzędności będzie powodowało większy transfer pozytywny, niż uczenie się w warunkach współrzędności¹⁹.

4. TRANSFER A INTERFERENCJA

Analizując problem transferu, nie sposób pominąć zagadnienia interferencji, wokół którego toczą się dyskusje i spory na łamach czasopism i literatury fachowej z zakresu lingwistyki, psychologii oraz metodyki²⁰.

W pracach większości autorów, traktujących o kontaktach językowych znajdujemy jednoznaczne stwierdzenie, że interferencja występuje w procesie wzajemnego oddziaływania kontaktujących się języków. Największy autorytet z zakresu teorii kontaktów językowych U. Weinreich pisze: „Interferencja jest to odchylenie od norm obu języków (rodzimego i obcego) podczas kontaktu językowego, występującego w mowie bilingwów w rezultacie tego, że władają oni więcej aniżeli jednym językiem”²¹.

Nieco innego zdania są metodycy radzieccy charakteryzujący interferencję jako odchylenie od normy języka obcego pod wpływem języka ojczystego i określający to zjawisko jako rezultat działania transferu negatywnego²².

Stwierdzenie to jest trafne, albowiem wydaje się, że interferencja nie jest niczym innym, jak tylko transferem negatywnym, tzn. stanowi część składową przeniesienia.

Pewne nieporozumienia powstają przy próbie określenia czynników wpływających na charakter i intensywność interferencji oraz przy ustaleniu współzależności interferencji i transferu.

Sytuacja ta jest podyktowana specyfiką badanego przedmiotu, ponieważ interferencję, czyli transfer negatywny, możemy charakteryzować w dwojaki sposób: jako zjawisko lingwistyczne i jako zjawisko psycholingwistyczne. Interferencja lingwistyczna ma miejsce wtedy, gdy następuje odchylenie od norm języka będące wynikiem analizy kontrastywnej struktur językowych; natomiast interferencja psycholingwistyczna sprowadza się do występującego

¹⁹ W. Marton, op. cit., s. 110.

²⁰ Ibid., s. 111.

²¹ U. Weinreich, *Languages in contact*, The Hague 1951, s. 1.

²² Zob. A. O. Koutsoudas, *A contrastive analysis of the segmental phonemes of Greek and English*, „Language Learning” 1962, nr 3, vol. XIII.

w akcie komunikacji odchylenia od normy języka pod wpływem drugiego języka na bazie porównania mowy bilingwa z językiem ojczystym. Jeśli rozważamy interferencję z punktu widzenia przydatności dla metodyki nauczania języka, to interferencja psycholingwistyczna jest bardziej przydatna, gdyż wskazuje nauczającemu na konkretny obiekt pracy oraz na możliwość zapobiegania wystąpieniu błędów, podczas kiedy interferencja lingwistyczna wyjaśnia w aspekcie kontrastywnym powstawanie odchyłeń językowych. Zjawisko interferencji lingwistycznej jest łatwiejsze do zneutralizowania, natomiast interferencja psycholingwistyczna występuje niezależnie od naszego działania skierowanego na ograniczenie jej przy pomocy tej lub innej metody²³.

Jednakże nawet wspomniany już U. Weinreich nie daje rozgraniczenia aspektu lingwistycznego i psycholingwistycznego interferencji.

Druga przyczyna kryje się w jakościowej charakterystyce interferencji, ponieważ w literaturze znajdujemy dodatkowy jej podział na: pozytywną (przeniesienie elementów, które nie powodują rozbieżności z elementami strukturalnymi przyswajanego języka) i negatywną (przeniesienie elementów powodujących strukturalne lub percepcyjne odchylenia między językiem ojczystym a językiem obcym)²⁴.

Podział jakościowy interferencji nie wydaje się nam w pełni uzasadniony, gdyż, po pierwsze, jeśli interferencja pozytywna nie wpływa na powstawanie błędów w strukturach języka obcego, to praktycznie jest ona niezauważalna. I tylko wychodząc z ogólnych założeń, że skoro interferencja uwzględnia różne matryce językowe, powinna również uwzględniać i elementy identyczne w obu językach; po drugie, jeśli interferencja jest synonimicznym określeniem transferu negatywnego, nie możemy w tym wypadku mówić o negatywności zjawiska; a po trzecie, wyodrębnienie interferencji pozytywnej i tak nie zmienia stanu rzeczy, bowiem nie daje żadnych korzyści praktycznych w nauczaniu.

Wydaje się, że jeśli uczący się ma względnie dobrze opanowany język obcy i bez większych trudności potrafi poprawnie wyrażać swoje myśli w akcie komunikacji, wówczas nie jest istotne, jakim sposobem osiągnięto takie wyniki: czy był to skutek interferencji pozytywnej, czy też pracowitości i zdolności ucznia.

Na zakończenie należy podkreślić, że przy analizie problemu transferu i interferencji trzeba uwzględnić przede wszystkim następujące czynniki:

- a) lingwistyczny — podobieństwo języków kontaktujących się,
- b) ekstralingwistyczny — stopień opanowania języków oraz wielkość interwałów czasowych pomiędzy przyswajaniem materiału,
- c) indywidualno-psychologiczny — zdolności i doświadczenia językowe uczącego się oraz motywacja.

²³ И. Китросская, *op. cit.*, s. 30.

²⁴ *Ibid.*, s. 31.

МИКОЛАЙ СТЕФАНИШИН

К ВОПРОСУ ПЕРЕНОСА В МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ
ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Резюме

Перенос является одним из сложных явлений человеческой психики и неотъемлемо связан с процессом обучения иностранным языкам.

В обучении языку на этапах овладения умениями и навыками, воспроизведения и речевого действия перенос по своему характеру делится на проактивный, ретроактивный, положительный и отрицательный.

Отрицательный перенос принято называть интерференцией. Однако многие исследователи интерференцию ошибочно выделяют как самостоятельное явление, а другие — вводят даже понятие позитивной интерференции, упуская из виду, что интерференция — это одна из составных частей переноса.

Решающими факторами, влияющими на характер переноса, являются: сходство материала, степень его освоения, сознательное и целенаправленное усвоение знаний и индивидуально-психологические особенности.

Перенос, независимо от конкретных результатов, можем считать положительным явлением, а его всестороннее изучение имеет большое значение для методики обучения иностранным языкам.

ON THE PROBLEM OF TRANSFER IN THE TEACHING OF FOREIGN
LANGUAGES

by

MIKOŁAJ STEFANISZYN

Summary

Transfer as one of the most complex processes of human psyche is an unavoidable phenomenon in the process of mastering a foreign language, independent of the will, desire and aim of the student. The conscious and proper use of transfer has a positive influence on the teaching process both from the point of view of the speed in which the language is acquired and from the point of view of the permanence of the knowledge acquired.

In the teaching process, at the stages of acquirement of knowledge, reproduction and practical application of that knowledge, the character of transfer is not uniform and can be divided into: proactive and retroactive, positive and negative.

Negative transfer is usually called interference, however, in many works on the subject the phenomenon of interference is wrongly treated as a separate notion. Some researchers introduce even the notion of positive interference forgetting that interference is an element of transfer.

The crucial factors having influence on the character of transfer are: the similarity of the material, the degree to which the material has been acquired, the conscious and proper mastery of the knowledge acquired and the learner's attitude.

Transfer, independently of the actual results, has a positive character and a comprehensive research on transfer will be of fundamental importance to the methodology of foreign language teaching.